

TRIBUNA DE LA CULTURA CATALANA

Revista de Catalunya compleix 100 anys de vida

TEXT JOSEP MARIA FIGUERES

L'emblemàtica *Revista de Catalunya* compleix un segle de vida. Símbol de la cultura catalana per la seva excel·lència i rigor, així com pel nivell dels seus directors inicials, que van fer una revista homologable a qualsevol tribuna europea, es va veure afectada, però, pels anys convulsos que li van tocar viure. Malgrat tot, entre el 1924 i el 1967 va publicar més de 2.000 articles amb aportacions d'alt nivell. Amb la represa posterior a la guerra i l'exili, va patir crisis per la debilitat del mercat, però seguiria l'aventura editorial en plena democràcia. Als darrers temps ha iniciat una nova etapa que dona la continuïtat definitiva a aquesta capçalera de prestigi.

La revista neix el 17 de juliol del 1924, segons llegim en un anunci a *La Publicitat* d'aquell dia. La nova publicació té lloc en plena dictadura de Primo de Rivera i l'impulsor n'és el periodista, historiador i polític Antoni Rovira i Virgili, que crea aquesta revista d'assaig i pensament. Amb un nom volgutament ambiciós, la nova capçalera, que tracta temes d'història, literatura, lingüística, etc., aplega els millors intel·lectuals del moment. Ràpidament va assolir el repte de ser la portaveu i la crònica d'una cultura i des d'un principi obté un gran ressò i força subscriptors.

Cal destacar la gran tasca fundacional de Rovira i Virgili, que crea una publicació d'un centenar de pàgines. La redacció es troba al passeig de Gràcia, a la mateixa seu del diari *La Publicitat*, una altra

capçalera que gaudia d'un gran prestigi. La impremta era la de López Llausàs, el conegut editor dels setmanaris polítics humorístics *L'Esquella de la Torratxa* i *La Campana de Gràcia*.

Rovira i Virgili, amb una àmplia experiència periodística, ja editava *Anuari de Catalunya* i tenia una agenda que abraçava pràcticament tota la intel·lectualitat

EL 17 DE JULIOL DEL 1924 APAREIX EL PRIMER NÚMERO D'AQUESTA REVISTA GRÀCIES A L'IMPULS D'ANTONI ROVIRA I VIRGILI

catalana. A més, era d'idees avançades i catalanista, i tenia una capacitat organitzativa rellevant. Així, convida escriptors com

Josep Pla, Carles Rahola, Carles Capdevila, Carles Riba, Josep Carner o Joan Puig i Ferrer a escriure-hi. També compta amb seccions de teatre amb Prudenci Bertrana, de lletres amb Tomàs Garcés i d'art amb Feliu Elias. I hi col·laboren plomes especialitzades com Joaquim Xirau, Antoni Rubió i Lluch, Josep Maria de Casacuberta, Lluís Nicolau d'Olwer, Pere Bosch Gimpera i Agustí Duran i Sanpere.

I el mateix Rovira i Virgili hi tindrà un destacat paper amb comentaris regulars sobre política internacional.

La fórmula de combinar aportacions assagístiques de nivell amb informació especialitzada la converteix no només en

una tribuna solvent sinó necessària per al públic culte que segueix l'actualitat d'una cultura amb grans noms, el que Joan Triadú va batejar encertadament com "el segle d'or de les lletres catalanes".

ANYS CONVULSOS

L'etapa brillant inicial finalitza el 1929 amb una nova direcció a cura de l'historiador Ferran Soldevila. Aquest, en una editorial, comenta el mèrit fundacional del també historiador Rovira i Virgili en assolir l'alt nivell de la capçalera, però apunta que, concentrat com està en la monumental *Història Nacional de Catalunya* i en la seva particular activitat política, es veu obligat a aflluixar el ritme. Hi ha,

tanmateix, alguna qüestió més de fons: Rovira i Virgili, escriptor incansable, no dona en la nova etapa cap text a la revista.

No obstant això, el contingut de *Revista de Catalunya* continua igual, però amb un to més d'actualitat, de vivor periodística,

ALS ANYS TRENTA ESTÀ QUATRE ANYS SENSE SORTIR I QUAN HO FA ÉS SOTA EL PATROCINI DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

seguint el batec de l'actualitat, força convulsa. N'és una prova el número que surt el maig del 1931, que està dedicat íntegrament a explicar, amb un feix de

documents en facsímil, la proclamació de la República.

Malgrat tot, el 1932, per raons econòmiques, la revista es veu obligada a suspendre la seva activitat. Torna a sortir al carrer dos anys més tard, sota el patrocini de

la Generalitat de Catalunya i gràcies al conseller Ventura Gassol. En aquest període, Josep Obiols crea una capçalera atractiva

i les col·laboracions són d'un ampli espectre, d'Andreu Nin a Francesc Cambó, de Gabriel Alomar a Higini Anglès, de Domènec Guansé a Guillem Forteza. El

poeta J. v. Foix, col·laborador de *La Publicitat*, és el nou responsable de la revista, i torna Rovira i Virgili, juntament amb un estol de col·laboradors que representa el més florit de la intel·lectualitat catalana del moment.

Tanmateix, els Fets d'Octubre del 1934 fan que la revista deixi d'aparèixer i caldrà esperar quatre anys, fins al 1938, perquè surti patrocinada, un cop més, per la Generalitat, concretament pel conseller de Cultura, Carles Pi i Sunyer. Sota la direcció d'Armand Obiols, es converteix, de nou, en la revista de referència cultural de Catalunya. Augmenta la paginació i la revista s'alinea amb l'esforç bèl·lic, donant suport a la resistència contra els militars rebels. Textos com *Fe en Catalunya* de Ferran Soldevila o *Per què ens batem els catalans* de Pous i Pagès, que després aplegarà en llibre, en són la prova.

EXILI TORTUÓS

La revista, com els intel·lectuals, periodistes, polítics i militars, també va anar camí de l'exili. I reapareix el mateix 1939, però a París. Està avalada per la Fundació

LA REVISTA VIU L'EXILI, PRIMER A PARÍS I DESPRÉS, A MÈXIC I AL BRASIL. SÓN ANYS D'INTERMITÈNCIES I PROBLEMES ECONÒMICS

Ramon Llull, que dirigia l'antic conseller Antoni Maria Sbert. El 1940, tanmateix, amb el número ja maquetat i dedicat a l'humanista i filòsof renaixentista Joan

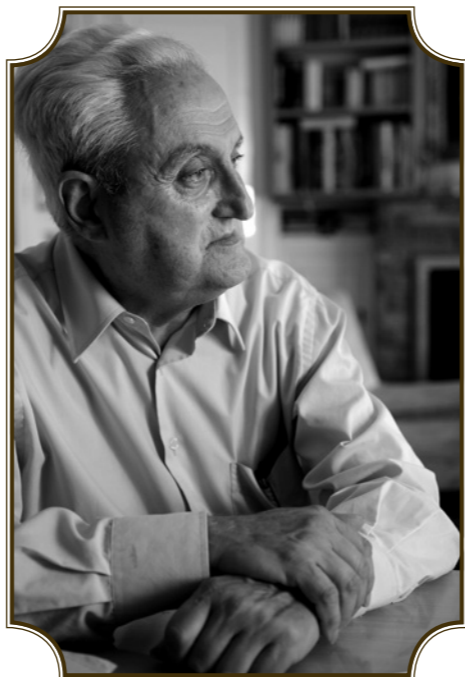
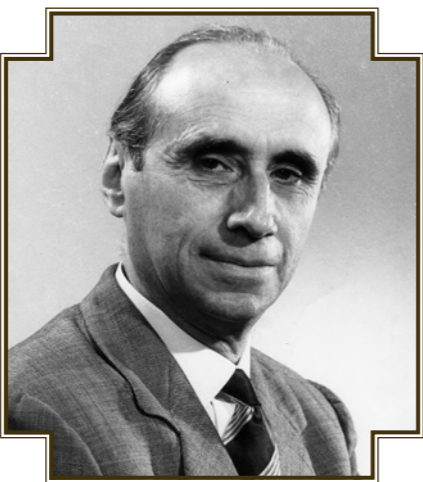
Mèxic. Disputes polítiques enterboleixen les relacions i el 1947, amb l'alliberament de París, torna a editar-se a la capital francesa amb Armand Obiols al capdavant

Lluís Vives, l'edició es veu frustrada per la invasió alemanya i l'ocupació de la capital francesa. Els nazis s'emporten papers, documents, llibres, pintures i mobles de la Fundació Ramon Llull, i fins i tot envien els propietaris de la impremta parisencs —uns catalans de cognom Solsona— a un camp d'extermini.

Revista de Catalunya no torna a sortir fins tres anys més tard, quan Antoni Maria Sbert edita un número triple, aquest cop a

i amb un número, el 102, que assolirà una qualitat extrema. Cal destacar un text de Josep Carner, que exposa cruament el panorama que viu la cultura en l'exili.

Tot i les dificultats viscudes, l'exigència és extrema i això encara té més mèrit. Després del número 104, tornen les dificultats i sense mecenatges es pateix molt. El 1956 surt el número 105 al Brasil, en un nou peregrinar per terres estranyes, gràcies

D'esquerra a dreta i de dalt a baix, Antoni Rovira i Virgili, Ferran Soldevila, Josep Vicenç Foix i Albert Manent. Tots ells han estat responsables, en diferents èpoques, de *Revista de Catalunya*.

a Max Cahner i Albert Manent, que s'encarreguen de l'edició. I el 1967 surt el número 106, gràcies a la feina de Vicenç Riera Llorca, Joaquim Molas i Albert Manent i al finançament de Dalmau Costa, antic cap de cerimonial de la Generalitat.

REPRESA EN DEMOCRÀCIA

Passen divuit anys fins que Max Cahner, editor, polític, historiador i fins feia poc conseller de Cultura de la Generalitat, encarrega un estudi sobre la represa de la capçalera, la més antiga del país. I la Generalitat en confirma, un cop més, el patrocini.

El 1986 *Revista de Catalunya* inicia una nova etapa. Cahner i Manent són els responsables de mantenir, doncs, la

EL 1986, MAX CAHNER RECUPERA LA PUBLICACIÓ I DES DE LLAVORS, AMB DIFERENTS DIRECTORS, HA SEGUIT PUBLICANT-SE

continuïtat de la publicació i el Patronat *Revista de Catalunya* en promou els suports necessaris.

El 1986 s'enceta aquesta etapa sota la direcció reeixida de Max Cahner, amb

experiència editorial de Curial, que editava revistes culturals notables. Cal constatar el dinamisme d'aquesta primera època en democràcia. El bon nivell dels números monogràfics constitueixen una mostra del que pot arribar a ser la revista.

Són nous temps, ja no hi ha persecució del feixisme, però el país està afeblit a nivell identitari i la cultura catalana viu debilitada. La revista és de periodicitat mensual i la temàtica és àmplia i de gran nivell. Tanmateix, les crisis financeres

El 3 d'abril del 2024, la sala d'actes del Palau Robert de Barcelona va acollir el tret de sortida de l'Any *Revista de Catalunya*. Foto: Generalitat de Catalunya

UN SEGLE D'ASSAIG I PENSAMENT

Quan l'any 1986 l'exconseller Max Cahner i l'activista cultural Albert Manent van recuperar *Revista de Catalunya*, eren plenament conscients de la necessitat de mantenir el fil d'una capçalera històrica –la revista d'Antoni Rovira i Virgili– a fi d'oferir-la a les noves generacions d'estudiosos, acadèmics i articulistes com a espai de reflexió pausada i altaveu d'assaig i pensament en un moment de reconstrucció nacional, com un aparador que motivés i mostrés les aportacions catalanes als grans debats europeus i internacionals.

És amb aquest mateix propòsit interdisciplinari que enguany, en el marc de l'Any *Revista de Catalunya* –amb comissariat de Lluïsa Julià, Pilar García-Sedas i qui escriu aquesta peça–, estem desplegant una intensa activitat intergeneracional i amb una mirada transversal del conjunt del país: la digitalització i la indexació de tots els números de la revista, la publicació d'una selecció dels articles més significatius, l'edició d'una panoràmica històrica, la preparació d'una sòlida exposició retrospectiva i la vocació d'arribar a través de les noves tecnologies als nous lectors interessats per l'art, la literatura o les ciències socials, entre moltes altres iniciatives.

QUAN FA 100 ANYS DEL PRIMER NÚMERO DE REVISTA DE CATALUNYA, REIVINDIQUEM DE NOU L'ACTUALITAT D'UN PROJECTE NECESSARI

Es tracta d'uns projectes cabdals, que compten amb el suport d'entitats i institucions del país i també d'àmbit internacional –de l'IEC a la Biblioteca de Catalunya, de la URV a la Setmana del Llibre en Català, càtedres universitàries, l'APPEC, l'Anglo-Catalan Society, etc.–, i que s'inscriuen dins del programa commemoratiu del Departament d'Acció Exterior i Unió Europea de la Generalitat de Catalunya.

Així, aquest 2024, quan fa 100 anys del primer número de *Revista de Catalunya*, l'equip de comissariat del centenari, amb el Patronat de la Fundació que presideix Josep Maria Roig i Rosich, el Consell Assessor i el Consell de Redacció, reivindiquem de nou l'actualitat d'un projecte necessari i en fem valer la projecció exterior, amb presentacions i actes temàtics, de Tarragona a Glasgow, de Lleida a Siena, passant per Barcelona, el Vendrell i el Port de la Selva.

Francesc Marco-Palau
Cocomissari de l'Any *Revista de Catalunya*

tornen, ja que costa crear una base sòlida de subscriptors.

Finalment, el 2012 comença una nova etapa amb Josep M. Roig i Rosich al capdavant i la capçalera passa de mensual a trimestral, amb l'afegit de dos números extraordinaris a l'any, que tracten temes monogràfics. I el 2017 es crea el segell “Edicions de la *Revista de Catalunya*”, una col·lecció de caràcter anual que enguany ja compta amb deu monogràfics.

En aquests últims anys els directors s'han anat succeint: Quim Torra (2015), Agustí Pons (2018) i Lluïsa Julià (2022) mantenen viva la revista malgrat la crisi de les llibreries, la davallada de la premsa cultural i el feble suport institucional. I amb una dificultat estructural notable, atès que les universitats editen les seves revistes –sovint en anglès i en castellà– i la cultura catalana es dilueix en un entorn comunicatiu i de recerca complex amb els recursos estatals a favor del castellà.

Tot i això, la voluntat de la Fundació *Revista de Catalunya* és mantenir i consolidar l'aventura d'una publicació que acumula un segle d'història i que, com va explicar Jaume Sobrequés a la jornada dedicada a la revista a la UAB, és “una publicació d'alta cultura, pluralista i pluridisciplinària, rigorosa i ben feta, d'esperit obert i universalista, amatent sempre a la realitat i a les necessitats col·lectives del país”. Ç

Més informació

